

«Intelligenza» vul in moratori

180 personas rumantschas han sutscrit ina brev averta a la regenza grischuna

DA MARTIN CABALZAR
E GIERI ANTONI CAVIEZEL

■ En ina brev averta a la regenza grischuna s'expriman 180 personalitads ord scienza, cultura e scola cunter l'introducziun integrala dal rumantsch grischun en scola a partir da l'onn 2010. Tranter ils signaturs da la brev sa chattan sper ils iniziants *Jachen Curdin Arquint, Alexi Decurtins, Jachen Andry e Leo Tuor* era *Iso Camartin, Clà Riatsch, Clau Solèr, Chasper Pult e Gion Deplazes*. Il proceder da las instanzas politicas vegn taxà sco «culp anetg». La regenza vegn supplitgada da renunziar a l'introducziun activa dal rg en scola che saja in «svilup sbaglià» da la politica da linguatgs. Ils sutsignonts accentueschan ch'els hajan nagut cunter il rg sco linguatg administrativ e placativ. L'introducziun integrala dal rg en scola populara muntia betg mo la perdiziun dals idioms, ma bain periclitateschia era «la flaivla enfiarla» dal rg. La regenza vegn supplitgada da decider uschia

Ils adversaris dal rumantsch grischun sajettan pli «scharf» encunter Claudio Lardi.

CARICATURA R. GIGER

che las decisiuns chattian l'acceptanza da la populaziun rumantscha pertutgada.

Il president da la Lia rumantscha, *Vincent Augustin*, ha averti d'instradar guerras internas e da ristgar che la gronda simpatia per

nossa lingua piteschia. La LR veglia unir e na dividir ils Rumantschs. Per *Bernard Cathomas*, directur da Radio e Televisiun Rumantscha, sajan las finimiras davart l'applicaziun dal rg determinadas e vegnian era reali-

sadas. Il fatg che divers collavuradors da rtr hajan sutscrit la charta na cuntrafetschia betg a lur reglaments. Tuttina saja in tal agir problematic.

> COMMENTARI E PAGINAS 2 E 3

COMMENTARI

Tudestg empè rg sco linguatg cuminaivel?

DA MARTIN CABALZAR

La redacziun da LQ ha retschavì ier la charta averta a la regenza cunter l'introducziun dil rg en scola en ils idioms sursilvan e vallader, la brev accompagnanta ed il text da pressa en tudestg. Quai è tipic e simtomatic per la situaziun dal rumantsch. Enstagl dal rg sco linguatg cuminaivel applitgeschan ins dus idioms (ignorond ils dus ulteriurs) e d'ovra il tudestg sco linguatg da punt per la chapientscha vicedaivla. Pli persuadent n'avessan ils adversaris dal rg strusch pudì illustrar necessitad e giustificaziun dal rg.

Il Rumantschs èn davairas in pievel fasierli. Cun grond brimbori han ils intellectuals rumantschs lantschà avant 20 onns il rg sco project epocal. Ils represchentants da la Rumantschia en la LR han decidì da recumandar al chantun d'introducir il rg schi spert sco pussaivel, dentant bain preparà en scola. E l'atun passà ha il cussegl grond decidì senza ina suletta cuntervusch dals deputads rumantschs d'edir ils cudeschs da scola mo pli en rg. E ussa – cu la regenza è pronta d'exequir l'incumbensa – paran ils Rumantschs d'avair survegnì tema da l'agen curaschi. Il dumber dals deserturs è pli grond che quel dals convertids.

En questa giada betg mo Theo Candinas, Anita Gordon ed Isidor Winzap, ma bain cunzunt era personas che han gidà sviluppar e propagar il rg. Tals signals cuntradictorics fan betg mo scurlattar il chau, ma bain mettan er en dumonda la credibilitad dals Rumantschs. Ils Rumantschs gaudan bler simpatia e bainvulientscha. Cun pretensiuns stravagadas sco cudeschs da scola en tschintg idioms èn els dentant sin buna via da strapazzar questa solidaritad. Sche nus vulain vegnir prids serius stuain nus renunziar a noss particularissem, concentrar meds e forzas, promover projects cuminaivels ed esser raschunaivels e realistics en nossas pretensiuns.